PO Huhtamäki Jouko

21.03.2022
JjulkinEN

Viite
Hallintovaliokunta tiistai 22.03.2022 klo 13.15 / U 8/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia
U 8/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta, jolla kumotaan neuvoston puitepäätös 2006/960/YOS

-

1. Tausta

Komissio antoi 8.12.2021 ehdotuksen (KOM(2021) 782 final) direktiiviksi jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskeviksi uusiksi säännöiksi (jäljempänä *tiedonvaihtodirektiivi*), joka kumoaa ja korvaa lainvalvontaviranomaisten tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta säädelleen neuvoston puitepäätöksen 2006/960/YOS (jäljempänä *Ruotsin puitepäätös*).

Lainvalvontaviranomaisten tiedonvaihtoa tuetaan erinäisillä työkaluilla, kuten esimerkiksi Schengenin tietojärjestelmällä (SIS), jonka avulla vaihdetaan reaaliaikaisesti tietoa etsityistä ja kadonneista henkilöistä ja tavaroista. Tämän lisäksi Prüm-päätösten perusteella vaihdetaan biometrisiä tietoja ja tietoja ajoneuvorekistereistä toimivaltaisten viranomaisten välillä rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja niiden tutkimiseksi. Ruotsin puitepäätöksellä täydennetään edellä mainittuja työkaluja. Sen avulla on määritelty unionin lainvalvontaviranomaisten tietojen ja tiedustelutietojen vaihdolle horisontaaliset säännöt, jotka sisältävät muun muassa määräaikoja tiedonvaihdolle ja tiedonvaihdossa käytettävän lomakkeen. Myös Europol tukee jäsenvaltioita terrorismin, kyberrikollisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa keräämällä, analysoimalla ja vaihtamalla tietoa niiden kanssa.

Komission mukaan Ruotsin puitepäätökseen sisältyviä tiedonvaihdon horisontaalisia sääntöjä ei pidetä riittävän selkeinä, mikä on aiheuttanut jäsenvaltioissa vaihtelevia tiedonvaihtokäytäntöjä. Tämä on havaittu muun muassa jäsenvaltioiden poliisiyhteistyötä käsittelevien Schengen-arviointiraporttien yhteydessä. Komission mukaan tämä on johtanut siihen, että tietoa ei vaihdeta tai sitä vaihdetaan liian myöhään. Haasteelliseksi on koettu myös se, että jäsenvaltioilla ei ole välttämättä käytössään selkeitä rakenteita tukemassa tehokasta ja toimivaa tiedonvaihtoa. Tämän lisäksi lainvalvontaviranomaiset käyttävät eri tiedonvaihtokanavia, mikä voi johtaa päällekkäisiin tietopyyntöihin.

2. Ehdotuksen tavoitteet

Tiedonvaihtodirektiivillä on tarkoitus määritellä uudet horisontaaliset säännöt jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten väliseen tiedonvaihtoon sekä ajantasaistaa ja selkeyttää tällä hetkellä Ruotsin puitepäätöksen pohjalta tehtävää tiedonvaihtoa. Direktiivillä saatetaan tiedonvaihdon horisontaaliset säännöt yhdenmukaiseksi tietosuojadirektiivin kanssa.

Ehdotuksen pääasialliset tavoitteet ovat seuraavat:

i) määritellä tarkat, yhtenäiset ja yhteiset säännöt, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten yhtäläinen pääsy tietoon eri jäsenvaltioissa, varmistaen samalla henkilötietojen suojaa ja muiden perusoikeuksien suojaa koskevien vaatimusten mukaisuuden;

ii) määrittää vähimmäisvaatimukset tiedonvaihdon keskitetyn asiointipisteen (nk. SPOC, single point of contact) muodostamiseksi. Vähimmäisvaatimukset käsittäisivät asiointipisteen kokoonpanoon, rakenteeseen, vastuisiin, henkilökuntaan ja tekniseen kyvykkyyteen liittyviä seikkoja. Niin ikään tietopyyntöjen (kiireelliset ja kiireettömät) käsittelylle esitetään selkeitä määräaikoja;

iii) määrittää Europolin hallinnoima suojattu tiedonvaihdon verkkosovellus (jäljempänä SIENA) oletusarvoiseksi tiedonvaihtokanavaksi silloin, kun tiedonvaihtoon käytettävästä kanavasta ei ole jo muussa EU:n säädöksessä säädetty (esim. Schengenin tietojärjestelmä, SIS) ja vahvistaa tämän avulla Europolin roolia EU:n rikostiedon keskuksena sen toimialaan kuuluvissa rikoksissa.

3. Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotukseen sisältyy uudistusehdotuksia, jotka toteutuessaan tulisivat edellyttämään poliisin kansainväliseen tiedonvaihtoon tarkoitettujen tietojärjestelmien merkittävää kehitystä. Kansallisella tasolla syntyviä kustannuksia tietoteknisten rakenteiden kehittämisestä voidaan kattaa jäsenvaltioiden sisäisen turvallisuuden rahaston (ISF) kansallisista ohjelmista, mutta Suomelle allokoitu ISF-rahoitus ei riitä kokonaan kattamaan näitä kuluja. Alustavien arvioiden mukaan komission ehdotuksessa annettuja laskelmia muutosten taloudellisista kustannuksista ei myöskään voida pitää riittävinä. Poliisin nykyisen tietojärjestelmien kehittämiskokemuksen valossa ehdotuksessa esitetyt arviot eivät vastaa kansallisia arvioita tietojärjestelmäuudistusten kustannuksista.

4. Valtioneuvoston kanta tiivistetysti

Valtioneuvosto pitää hyvänä ja ajankohtaisena, että lainvalvontaviranomaisten tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä nykyaikaistetaan ja täsmennetään.

Valtioneuvosto voi tukea tiedonvaihdon keskitetyn yhteyspisteen määrittämistä tiedonvaihdon rakenteille unionin tason sääntelyssä. Suomessa keskusrikospoliisin viestiliikennekeskukseen sisältyvät toiminnot kattavat pitkälti direktiivin vähimmäisvaatimukset. Valtioneuvosto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että direktiivissä esitetään matkustajatietoyksikön sisällyttämistä osaksi tiedonvaihdon keskitetyn asiointipisteen rakenteita. Matkustajatiedonvaihdosta ja siihen liittyvästä asiankäsittelystä säädellään PNR-direktiivillä, minkä vuoksi on tarve arvioida näiden kahden instrumentin suhdetta toisiinsa tarkemmin neuvottelujen yhteydessä.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että tiedonvaihdon oletusarvoiseksi kanavaksi määritettäisiin Europolin ylläpitämä turvattu viestisovellus, SIENA, siltä osin kuin käytettävästä tiedonvaihtokanavasta ei ole jo muussa EU:n lainsäädäntöinstrumentissa säädetty.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotuksella varmistetaan, että siinä tarkoitettu henkilötietojen käsittely on yhdenmukaista rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa.

Ehdotukseen sisältyvät uudistukset tulevat edellyttämään lainvalvontaviranomaisten tietojärjestelmien merkittävää kehitystä, joka tulee edellyttämään ajallisia, taloudellisia sekä henkilöresursseja etenkin poliisissa. Uudistusten edellyttämiä kustannuksia on tarkoituksenmukaista tarkastella ja tarkentaa neuvottelujen yhteydessä.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi